

באר ישקב

גליון כ"ג
פרשת ויקרא תשפ"ג

שיעורי הגאון הגדול מוה"ר רבי יעקב גרינוואלד שליט"א
רב בית המדרש דהסידי בעלזא "זכרון רפאל" בני ברק וחבר הבריד"צ דקהל מחזיקי הדת באר"י

בגדר מצות אכילת קדשים הנאכלים לישראל

דעת רש"י שיש מצוה על הבעלים ◊ דעת הרמב"ם שאין מצוה ◊ מחוסר כפורים שהקריב שלמים ביום השמיני ◊ דעת המאירי שאכילת הבעלים מעכב כשרות הקרבן ◊ אכילת בשר קדשים קלים לכהנים

כתוב

בפרשת תצוה (שמות כט, לג) 'ואכלו אתם אשר כפר בהם', והוא המקור למצות אכילת קדשים (רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"י ה"א). והנה שם מדובר לענין אכילת הכהנים בקרבנות המילואים, שיש מצוה לכהנים לאכול את הקרבנות. ויש לעיין מה הדין בקדשים קלים הנאכלים לישראל,

האם גם בזה יש מצוה של אכילת קדשים. והאם המצוה היא דווקא על הבעלים, או שכל אחד מישראל האוכלם מקיים מצוה בזה. **דעת רש"י שיש מצוה על הבעלים** בפסחים (נט). מבואר שאף שיש עשה של השלמה, היינו שאין להקריב שום קרבן

אחר תמיד של בין הערבים, ונלמד מ'והקטיר עליה חלבי השלמים' (ויקרא ו, ז), מכל מקום מחוסר כפורים יכול להקריב קרבנותיו לטהרתו אחר התמיד של בין הערבים, כדי שיוכל לאכול את הפסח, שהעשה של אכילת הפסח שיש בו כרת דוחה את העשה. והשלמה שאין בו כרת.

◀ ◀ ◀

הוא לשון השלמה, והכוונה 'עליה' - על עולת תמיד של שחר, תשלום כל הקרבנות, ולא על של בין הערבים, שלאחר תמיד הערב אין להקריב שום קרבן.

עולה זו שהיא תמיד של שחר, 'את חלבי השלמים', אבל לא אחרי תמיד של בין הערבים. ולרוב דורשים 'השלמים' - עליה השלם כל הקרבנות כולם, ש'השלמים'

(א) ובגמרא (שם) נחלקו האמוראים כיצד דורשים כן מפסוק זה, לאביי דורשים 'עליה שלמים ולא על חברתה שלמים', והכוונה 'והקטיר עליה' - כלומר אחריה של

פנינים

אופנים ששייך בהם קרבן אצל קטן

ה. כמה **אחרונים** (ציונים לתורה כלל לב; גליני הש"ס גיטין יב; זרע אברהם סי' טו אות כב; שו"ת חקל יצחק סי' ט) דנו לומר חידוש גדול, שזמן גדלות בעבד הוא בבן י"ב שנה ויום אחד, כמו אשה, שהרי עבד הוקש לאשה. ובחקל יצחק (שם) דן לפי זה, בעבד שהוא גדול יותר מ"ב שנים, לפי הצד שהוא גדול, והשתחרר בתוך שנתו הי"ג, האם חוזר לקטנותו, מאחר שכעת הוא ישראל שאינו נעשה גדול עד ל"ג שנים, או שמא מאחר שכבר נתחייב במצוות כגדול, שוב לא נפקע דינו כגדול ואינו חוזר לקטנותו. ולפי הצד הראשון יש לנו עוד ציור של גדול והקטין. ואף שעבד בין כך אינו יכול להקדיש קרבן, שכן מה שקנה קניו לרבו. בכל זאת אפשר להעמיד את המשנה בעבד בן י"ב שנים שהפקירו רבו אלא שמעוכב גט שחרור, שיש עליו רק קנין איסור, אבל קנין הממון נפקע ממנו, שבאופן זה אם יקדיש קרבן הקדישו הקדש, ולאחר מכן כשיקבל גט שחרור להצד שחוזר להיות קטן, מצאנו עוד אופן של קטן המביא קרבן, שצריך למעט שאינו סומך.

יש לעיין, שבמשנה (מנחות צג.) איתא: 'הכל סומכין חוץ מחרש שוטה וקטן', ולכאורה איך שייך מציאות שיש קרבן לקטן, שצריך למעט שאינו בכלל סמיכה, והרי אינו יכול להפריש קרבן הואיל ואינו בר דעת. ותינת בהרש ושוטה יש לומר שהפריש את הקרבן קודם שנתחרש או נשתטה, אבל בקטן תיקשי. ומצאנו בזה כמה ישובים.

ו. עוד יש ליישב (ראה פנינים להגר"א גניחובסקי, ויקרא תשע"ז), שמדובר כשהקדיש קרבן ביום שנעשה בן י"ג שנים בתחילת הלילה במקום שכבר נעשה לילה, ונסע לאחר מכן לבית המקדש בירושלים, שם היה עדיין יום, ואם כן הוא עדיין קטן, וצריך לומר שאינו סומך.

א. **בתוספות חדשים** (על המשנה, שם פ"ט מ"ח) ובתורת חיים (מנחות שם) תירצו, שמדובר בקטן יורש שירש את העולה, ולא הוא הקדישו, ומכל מקום אינו סומך. והיינו לפי מה שקיימא לן (ראה רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ג ה"ט) שירש סומך. ואם כן עדיין יש לעיין לפי המאן דאמר (ראה מנחות צב.) שירש אינו סומך, מדוע צריך למעט קטן מסמיכה.

ז. עוד יש לומר על פי מה שכתבו **האחרונים** (שו"ת חתם סופר יו"ד סי' שיו; מנחת חינוך מצוה קצ אות ח) שבבן נח אינו נעשה גדול בשנים, אלא הכל תלוי בדעת, שכל שהגיע לכלל דעת, אף שבישראל הלכה למשה מסיני שאין מעשיו כלום עד שיביא שתי שערות אחר שנעשה בן י"ג שנים, מכל מקום בבן נח נחשב לגדול. ולפי זה יש עוד אופן של קטן המביא קרבן, כגון שהיה גוי שהגיע לכלל דעת והקדיש קרבן, ונתגייר, שנעשה שוב קטן, כיון שגדלות בישראל הוא רק מ"ג שנים, ולכן צריך לומר שאינו סומך. אך יש לעיין האם שייך בכלל סמיכה על קרבן שהקדיש בעודו גוי, שכן אין סומכין על קרבן של גוי כמבואר במנחות (צג.), ודנו בזה האחרונים (שפת אמת מנחות סא; דבר אברהם ח"א סי' טו; זרע אברהם סי' כ אות כח), עיין שם.

ב. **רש"י** (שם צג.) כתב על התוספות חדשים, שנעלם מהם מה שאיתא בנדרים (לה:): שאדם מביא קרבן מצורע על בניו הקטנים, ולפי זה אין צריך להעמיד את המשנה דווקא בירוש, שהרי אף שהקטן אינו מקדיש קרבן, אביו מקדיש עבורו. וזה מה שמבואר במשנה, שאף שהקטן הוא המתכפר ובדרך כלל סמיכה במתכפר, מכל מקום מאחר שהוא קטן אינו סומך.

ג. **במנחת חינוך** (מצוה קטו אות ה) תירץ על פי מה שקיימא לן (רמב"ם הל' נדרים פ"א ה"ד) שמופלא סומך לאיש הוא מן התורה, אם כן יש לומר שהוצרכה המשנה למעט את הקטן מסמיכה, באופן שהוא בן י"ב שנים, שהוא מופלא הסומך לאיש שיוכל להקדיש ולהביא קרבן, שמכל מקום אינו סומך.

ד. עוד יש ליישב ולהעמיד במי שנוול בתחילת אדר של שנה פשוטה, ונעשה גדול בתחילת אדר של שנה פשוטה, ואחר כך באמצע אדר נתעברה השנה, שנסתפק **הרש"י** (כריתות יא.) האם נעשה קטן למפרע, או שרק מאז שעברו את השנה נעשה קטן. ולפי הצד השני (שכן מתבאר גם מדברי שו"ת מהר"י מינץ סי' ט; ראה מה שכתבנו בזה בבאר יעקב ח"א תולדות) הרי לנו ציור של 'גדול שהקטין', שאפשר לומר שהקדיש את הקרבן בהיותו גדול בתחילת החודש, ושוב נתעברה השנה ונעשה קטן ובשעה שמביא את הקרבן הרי הוא קטן, ועל זה אמרו שאינו סומך.

וסברה הגמרא בדעת רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, שאף בשאר ימות השנה, מחוסר כפורים שהביא שלמים, ואינו יכול לאכול את השלמים מאחר שעדיין לא הביא את קרבנותיו, מביא את הקרבנות אף לאחר התמיד, כדי שיוכל לאכול את השלמים. והקשו שם בגמרא 'מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה'. ופירש רש"י (שם ד"ה בשאר) שהעשה המדובר בגמרא הוא מצות אכילת הקדשים, 'דכתיב ואכלו אותם אשר כופר בהם, אלמא אכילת קדשים עשה הוא, בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל', ועליו הנדון אם הוא דוחה את העשה של השלמה.

ומבואר דעת רש"י שגם אכילת קדשים הנאכלים לישראל מצוה היא, וכלולה במצות ואכלו אותם אשר כופר בהם². אמנם החפץ חיים בליקוטי הלכות שם (זבח תודה ד"ה אף) הקשה, שאף אם נאמר שיש מצוה באכילת קדשים לישראל, מכל מקום אין המצוה על הבעלים דווקא, ואם כן אין כאן עשה שידחה העשה של השלמה, שהרי אפשר שישראל אחר יאכל את השלמים³. ולכן כתב שם, שכונת הגמרא שהעשה של הקרבת הקרבנות של מחוסר כפורים הוא שידחה את העשה של השלמה, שמחוסר כפורים יש עליו חיוב להביא את הקרבנות ולגמור טהרתו, אבל אכילת קדשים באמת אינה מצוה⁴.

דעת הרמב"ם שאין מצוה

וכתב שם, שאכן זהו דעת הרמב"ם, שאין מצוה על הבעלים באכילת קדשים. וכן מבואר בצ"ח (ביצה יט), שנסתפק האם יש בכלל מצות אכילת קדשים בקדשים קלים, או שמא רק בקדשי קדשים יש מצוה. והוכיח מלשון הרמב"ם (הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"א): 'אכילת החטאת והאשם מצות עשה, שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בהם, והוא הדין לשאר הקדשים שאוכלים אותם הכהנים שאכילתן מצוה', הרי שאין המצוה אלא בקדשים הנאכלים לכהנים. וכבר העיר המנחת חינוך (מצוה קב אות א), שנעלם מהצ"ח דברי רש"י בפסחים הנ"ל, שמבואר שהוא מצוה גמורה עד שיכולה לדחות העשה דהשלמה.

אמנם, אם כי החפץ חיים העיר שאפשר לו לתת לישראל אחר לאכול את השלמים, אך פשוט כוונת רש"י ודאי היא, שיש מצוה גם בקדשים הנאכלים לישראל, והמצוה היא דווקא על הבעלים⁵. ולכן רצו לומר בגמרא שמחוסר הכפורים יוכל להקריב את קרבנות הכפורים, כדי שיוכל לקיים מצוותו לאכול את השלמים שלו.

מחוסר כפורים שהקריב שלמים ביום השמיני

בעיקר דברי הגמרא פסחים שם נחלקו הבעל המאור (פסחים יח: מדפי ה"ף) והראב"ד (בהשגות שם), האם מדובר דווקא באופן שעומד כבר בסוף זמן אכילת השלמים, שכבר עבר על הקרבן יום ולילה, ואינה נאכלת עוד אלא היום, או שלעולם דוחה מצות אכילת שלמים את העשה של השלמה, ואף באופן שהקריבו את השלמים היום, שיש לו עוד זמן לאוכלו למחר.

דעת בעל המאור שלא נאמר דין זה אלא בשלמים שהקריב אתמול, שאם לא יביא עכשיו את קרבנות הכפורים לא יוכל לאכול כלל את השלמים. אבל שלמים שהקריב היום, ויש לו זמן לאכול מחר, אין אכילת השלמים דוחה עשה של השלמה, אלא מקריב את קרבנות הכפורים מחר, ואז יאכל את השלמים אך הראב"ד חולק עליו, ולדעתו אכילת השלמים דוחה את מצות השלמה גם בשלמים שהקריב היום, ואף שיש לו זמן לאכול גם למחר, מכל מקום מאחר שיש לו מצוה לאכול דוחה עשה זו את העשה של השלמה.

וביאור דעת הראב"ד, שלכאורה צריך ביאור מדוע יש לדחות את מצות השלמה, והרי אפשר לאכול מחר בלי לעבור על האיסור, מבואר באחרונים (אבני נזר אה"ע סי' תמט אות יז; אור שמח הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"א), על פי דברי הרמב"ן (ויקרא ז, יז) הידועים, שכל הנאכלים לשני ימים, עיקר מצות האכילה הוא ביום הראשון, אלא שאם נשאר בשר, התורה התירה לאכלו גם ביום השני, כדי שלא יבא לידי נותר, ומקור הדברים בתורת כהנים (צו פרק יב ברייתא יא). ולכן דוחה אכילה זו של היום

הראשון את העשה של השלמה, אף שבדיעבד אפשר לאכול גם ביום השני⁶.

ואף שיש שפירשו (ראה קרבן אהרן שם: רש"י ברכות ט). בדעת התורת כהנים, שאין הכוונה שצריך לאכול את כל הקרבן ביום הראשון, אלא רק שלפחות חלק מהקרבן צריך לאכול ביום הראשון. עדיין גם לדבריהם מובנת כוונת הגמרא, שידחה עשה זו של אכילת כזית מהשלמים ביום הראשון את העשה של השלמה.

דעת המאירי שאכילת הבעלים מעכב כשרות הקרבן

המאירי (פסחים שם) מצדד כדעת בעל המאור, שרק באופן שהקריבו את השלמים אתמול, דוחה מצות האכילה את העשה של השלמה. אלא שהוסיף שם: 'ומכל מקום יראה לי, שאם היה ביום שני לשלמיו שאין לו עוד זמן אלא היום מותר, שלא להביאן לבית הפסול'.

מבואר בדבריו, שלא רק שסובר שיש מצוה דווקא על הבעלים לאכול את הקדשים שלו, וכפי שמוכח דעת רש"י וכו"ל, אלא שסובר שאם אין הבעלים אוכלים את השלמים, הרי קרבן שלמים זה הולך לבית הפסול. והוא חידוש עצום, שדין זה של אכילת השלמים על ידי הבעלים מעכב את עצם כשרות הקרבן.

אמנם לולא דבריו היה נראה, שאף אם יש מצוה באכילה דווקא בבעלים, מכל מקום זה רק אם הבעלים יכול לאכול את הקרבן, אבל באופן שהבעלים טמא ואינו יכול לאכול את הקרבן, נאכל על ידי ישראל אחר⁷. ואילו המאירי הגדיל לחדש, שהקרבן אף נפסל באופן שאין הבעלים יכולים לאוכלו.

אכילת בשר קדשים קלים לכהנים

האור החיים הקדוש כתב על הפסוק ואכלו אתם אשר כפר בהם: 'פירוש, לצד שהם בעלים, ולא לצד שהם כהנים. והוא אומרם אשר כפר בהם, כי אכילת שלמים לבעלים תפעיל הכפרה. ואפילו למשה אסורים, הגם שאוכל החזה שאסור לאהרן. והיינו, שהטעם שאהרן ובניו אכלו את איל מילואים, הוא משום שהם היו הבעלים של הקרבן, ולא משום היותם

שנקט בפשיטות כדעת השאגת אריה, שלפי הבית הלוי, גם אם מצות אכילת קדשים אינה דווקא על הבעלים, מכל מקום שייך לומר עשה דוחה לא תעשה, מאחר והבעלים אינו יכול לקיים את העשה בלי לעבור על עשה דהשלמה.

(ד) אמנם באבי עזרי (הל' מעשה הקרבנות פ"ה ה"א) תמה, מניין לו לליקוטי הלכות שיש מצוה לגמור טהרתו מיד, ואף למאן דאמר טבילה בזמנה מצוה (שבת קכא), לא נאמר כן אלא לענין הטבילה, אבל לא לענין הבאת הקרבנות. עיין שם, ששוב רצה לחלק להיפוך, שלענין הבאת הקרבנות לכולי עלמא מצוה להביא מיד כשיכול, מאחר שהוא מצוה חיובית, והאר"ך בזה.

(ה) וכן כתב הרש"ש (פסחים סב). בפשיטות, שמהסוגיא בדף נט מוכח, שבקדשים הנאכלים לישראלים כמו שלמים ותודה, יש מצוה עשה שיאכלו דווקא הבעלים. אמנם דעת הבית הלוי (ש"ת, ח"א סי' ב) שמצות אכילת קדשים אינו מצוה על הבעלים דווקא, שאינו חיוב כלל אקרקפתא דגברא, אלא המצוה הוא שבשר קדשים יהיו נאכלים, ומי שיש לו בשר קודש הרושט בידו ליתנו לאחר

(ב) וכן מבואר מדברי רש"י (ברכות מה: ד"ה כ"ו), אלא ששם הביא פסוק אחר לזה, שכתב על זה שמברכים על אכילת קדשים אשר קדשנו במצותיו וצונו לאכול את הזבח, 'והיכן צונו, והבשר תאכל (דברים יב, יז)'. וגם הרמב"ן (ספר המצוות, השלמות מצות עשה א) כתב שאכילת קדשים לבעלים הוא מצות עשה. והוא הביא עוד פסוק אחר, שנאמר (דברים יד, כג): 'ואכלת לפני ה' אלהיך וגו' ובכרת בקרך וצאנך וגו'.

(ג) ומה שכתב בפשיטות שאם אין המצוה דווקא על הבעלים, לא שייך בזה שהעשה ידחה, אינו דבר מוסכם. שאכן דעת השאגת אריה (סי' כט) היא, שכל מצוה שאפשר שתתקיים על ידי איש אחר בלי שיעבור על הלאו, הרי זה כאפשר לקיים שניהם, ואין העשה דוחה את הלאו, עיין שם שכתב להוכיח כן מדברי הגמרא בשבת (קלג). אולם דעת הבית הלוי (ח"א סי' י) שגם כשאפשר לקיים את המצוה על ידי אחר בלי שיעבור על הלאו, הרי זה כאי אפשר לקיים שניהם, מאחר והוא אינו יכול לקיים את העשה בלא דחיית הלאו, ולכן גם בזה עשה דוחה לא תעשה. ובקובץ הערות (סי' י' אות י' כ' אות ו) נסתפק בזה, עיין שם. ועל כל פנים מדברי הליקוטי הלכות מוכח

לאכלו, וגם כן מתקיים מצוה זו, ולפי זה כתב שמקיימים את המצוה גם באכילת פחות מזוית, שהרי הקדשים נתאכלו (ומכל מקום מובן מה שרצו לומר שמחוסר כפורים יוכל להקריב את קרבנותיו, שכן דעת הבית הלוי שגם במצוות שיכול לקיים על ידי אחר, העשה דוחה, כנ"ל הערה ג).

(1) וראה מה שכתבנו בזה בבאר יעקב (ח"ב, פסח). וראה בהערה שם (הלכה), האם הכוונה דווקא ליום הראשון, או גם ללילה שלאחריו.

(2) וכן כתב הרש"ש (פסחים טז). בדעת רש"י (ד"ה בשאר) שכתב שמדובר בשלמי נדבה, ולכאורה הרי שלמים אפשר לדחות למחר, ולמה לא נקט קרבן תודה שאינה נאכלת אלא ליום ולילה, ותיריך כנ"ל על פי התורת כהנים שיש מצוה לאכול דווקא ביום הראשון. עיין שם מה שכתב לפרש עוד את דברי רש"י באופן אחר.

(3) ויש לומר עוד, שאף אם אינו מקיים את מצות האכילה אם אינו אוכל בעצמו, מכל מקום אינו עובר על העשה של אכילת קדשים אם נאכל על ידי אחר, שכן עיקר המטרה היא שהקרבן יהא נאכל (ראה עינים לר"י אידלשטיין, פסח תשפ"ב).

כהנים, ולכן משה שהוא היה הכהן אכל את החזה ושוק, כמו כל שלמים שהחזה ושוק נאכל לכהנים, ואת הבשר אכלו דווקא אהרן ובניו שהם הבעלים של הקרבן, אבל למשה היה הבשר אסור באכילה רק החזה ושוק. ומבואר בדבריו, שאכילת שלמים לישראל היא מצוה דווקא על הבעלים, ולא עוד אלא שאסור לשאר ישראל, ואפילו לכהנים אסור,

וכמו שמבאר שם הטעם שהכפרה נפעלת על ידי האכילה של הבעלים דווקא. אולם הכלי חמדה (קונטרס ניצוצי אור אות ח) תמה עליו, שאף אם נאמר שיש איסור לזרים שאינם הבעלים לאכול מהשלמים, מכל מקום לא מצינו למי שיאמר שייאסר גם לכהנים, שכן הכהנים הרי מותרים אף בחזה ושוק, וכל שכן שאוכלים בכל הבשר.

אמנם לפי מה שכתבנו שמוכח מדברי רש"י בפסחים שהמצוה היא על הבעלים דווקא, משם מוכח לכאורה שגם לכהנים אסור לאכול בשלמים. שאם לכהנים מותר לאכול, חזרה קושיא למקומה, מדוע ידחה עשה של אכילת קדשים את העשה של השלמה, והרי אפשר שיאכלו הכהנים ולא יצטרכו לדחות שום איסור.

♦ תמצית השיעור ♦

- ✦ חקירה בקדשים הנאכלים לישראל, אם יש מצוה, ואם הוא דווקא בבעלים.
- ✦ ברש"י שמה שמחוסר כפורים מביא קרבנותיו אחר התמיד, כדי לקיים העשה של אכילת השלמים.
- ✦ ליקוטי הלכות תמה שאין המצוה דווקא על הבעלים.
- ✦ דיוק מרמב"ם שאין מצוה אלא בקדשים הנאכלים לכהנים.
- ✦ מחלוקת הבעל המאור וראב"ד, האם גם ביום הראשון של הקרבת השלמים ידחה עשה דאכילה את עשה דהשלמה.
- ✦ לראב"ד שדוחה גם ביום הראשון, י"ל ע"פ הרמב"ן שעיקר האכילה הוא ביום הראשון.
- ✦ במאירי שאכילת השלמים בבעלים מעכב את כשרות הקרבן.
- ✦ באור החיים שרק אהרן ובניו אכלו מבשר איל המלואים, שהיו הבעלים, ולא משה שהיה הכהן.
- ✦ מדבריו מבואר שגם כהן אינו אוכל בבשר קדשים קלים. וכן מוכח מרש"י הנ"ל. ולכלי חמדה כהן ודאי אוכל.

על אודות הבאר

מכתבים שהתקבלו כמערכת

לכבוד עורכי הגליון הנפלא באר יעקב.

הוא היתר גמור, כי באוכל לא שייך כלל איסור טלטול.

ויש להעיר, שאדמו"ר בית רוז'ין זי"ע (ומה שידוע לנו בעיקר על הדורות האחרונים) לא הריחו מעולם טאבאק [בשבת קודש], מה גם שהטאבאק פושקע היה ריק, ולא השתמשו בו רק בעת השולחן הטהור (ובפרט בעת אמירת התורה כידוע), ובודאי לא היה בזה שום מטרה אחרת מלבד לייחד יהודים וכדו'.

בברכה מרובה בהמשך הפצת הגליון והספרים
אחד האברכים הנהנה לשנות ולרוות צמאנו מן הבאר מים חיים

בפרשת תרומה (גליון יט) במדור מן הבאר הבאתם מהספר חלק א בענין טלטול כלי שמלאכתו להיתר, והובא שם דברי המנחת שבת הידועים ליישב מנהג הרה"ק מטשורטקוב זי"ע א לטלטל הטאבאק פושקע (שהמנחת שבת כתב שמבואר בשל"ה וז"י אדם שלצורך כל דהו כבר לא מיקרי שלא לצורך, והרה"ק זי"ע א ודאי ייחד יהודים גדולים בעת נענוע הטאבאק פושקע, עכתו"ד). והגאון שליט"א רצה לבאר שההיתר הוא מחמת שהכלי בטל להטאבאק, והטאבאק נחשב כאוכל, ואם כן

פניני פסח

הטעם שלאכילת פסח אין ערלי ישראל נקראים מולים

אלא שערלה מעכבת מלאכול בפסח, ואילו טבילת אמהותיו לא מצאנו. ומבאר הגר"ח, שאף האמה היא בכלל ערלות, שמציאות הגויות של הגוי היא היא הערלות, וגוי בעצם מהותו ערל הוא מצד ערלת הלב, ולכן גם טבילת אמהותיו מעכבתו מלאכול הפסח, שכל זמן שלא טבלו הרי הם כערלים מצד עצם גויותם וערלות לבבן, ומשטבלו חלה עליהן קדושת ישראל ויצאו מכלל ערלים.

ולפי זה מחדש הקהילות יעקב, שישראל מהול יש בו שתי מעלות, אחד מצד יהדותו וקדושת ישראל שעליו, ועוד מצד שהסיר ערלת הבשר שהיתה עליו, אבל ישראל שלא נימול, יש לו גם שם מהול מצד שהוא יהודי ואין בו ערלת הלב, וגם שם ערל מצד ערלת הבשר. ובוזה נתייבשה קושית התוספות, שלגבי קרבן פסח נתמעט גם ישראל מפסוק 'וכל ערל לא יאכל בו', מאחר ויש לו שם ערל מצד ערלת בשרו, אבל לגבי מילה שדרשו 'המול ימול', גם ערל ישראל בכלל, שהרי יש לו גם שם מהול מצד יהדותו.

התוספות ביבמות (עא. ד"ה והני מולין) הקשו על מה שמבואר בגמרא שערלי ישראל נקראים מולים, והלא בקרבן פסח נאמר (שמות יב, מוח) 'וכל ערל לא יאכל בו', ופסוק זה מדבר על בני ישראל, הרי שערלי ישראל נקראו ערלים. ותירצו שפסוק זה אינו נצרך אלא לישראל. ויש לעיין בכוונת דבריהם.

ובקהילות יעקב (ע"ז, ס"י יא) ביאר את תירוצם, שלענין קרבן פסח מוכרחים לפרש את הפסוק על ישראל, משום שגוי כבר נתמעט מפסוק אחר (שם, מג) 'וכל בן נכר לא יאכל בו', ועל כרחך שבפסוק זה נקראו ערלי ישראל ערלים, אבל במקום שאפשר לפרש הכוונה בגוים, כמו בנודר מן הערלים, אנו אומרים שישאר אף על פי שלא נימול נקרא מהול.

בדרך נוספת מתרץ הקהילות יעקב קושייתם, על פי מה שכתב בחדושי הגר"ח הלוי (הל' קרבן פסח פ"ה ה"ה) לפרש את דברי הרמב"ם (שם) שכשם שמילת עבדיו מעכבתו מלאכול בקרבן פסח, כך טבילת אמהותיו מעכבתו מלאכול בקרבן פסח. וצריך ביאר מנין לו דין זה, הלא לא מצאנו בתורה

לאור באור התורה

הביאו ברכה לתוך ביתכם - ספרי 'באר יעקב' הנפלאים שיעורים וסוגיות מאור תורתו של עמוד התורה שליט"א אוצרות יקרים מפז מעומקה של תורה - לארכה ולרחבה ערוכים וכתובים בטוב טעם ודעת ובשפה שוה לכל נפש

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
לפרטים נוספים: 053-314-4155

בענין כבש במזבח שבמשכן

מדברי רש"י בפרשת מזבח הנחושת (כו, ה), שבתוך דבריו שכתב לבאר עניינו של מזבח הנחושת, כתב וז"ל: 'וכבש שהיו עולין בו, אף על פי שלא פירשו בענין זה, כבר שמענו בפרשת 'מזבח אדמה תעשה לי ולא תעלה במעלות', לא תעשה לי מעלות בכבש שלו אלא כבש חלק, למדנו שהיה לו כבש, כך שנינו במכילתא'. ועיין שם שהוסיף לפרש כמה היה אורך הכבש, שדבר זה תלוי במחלוקת התנאים כמה היה גובה המזבח. הרי מפורשת דעת רש"י שהיה כבש למזבח שבמשכן.

וכן מוכח בתוספות (זבחים טג, ד"ה כל כבשי), על מה שאמרו שם בגמרא שהכבש צריך להיות שלש אמות אלכסון לגובה אמה. ודנו התוספות איך יתכן דבר זה במשכן, שלא היה שם אלא מרחק של עשרים אמה, ואם גובה המזבח היה תשע אמות, נמצא שהיה פחות משלש אמות אלכסון לכל אמה. וחיידשו התוספות לחלק בזה בין מאן דאמר מזבח בצפון היה, שלפי דעתו היה מקום לכבש, למאן דאמר מזבח בדרום היה, שלפי דעתו לא היה מקום לכבש. ועל כל פנים פשיטות דעתם היא שהיה כבש במשכן.

וכן מצאנו בדעת זקנים לבעלי התוספות (שמות כו, א) שכתבו, שאף על פי שלא נזכרה עשיית כבש בפסוק, ודאי היה לו כבש, כמו שמוכח מהפסוק (שמות כ, כג) 'ולא תעלה במעלות על מזבחי'. וכתבו שבהכרח שהיה בדרומו של המזבח, כי לרוח אחרת לא היה לו מקום.

אמנם בקרן אורה (זבחים שם) תמה על דברי תוספות, שלא מצאנו במקרא דבר מענין הכבש, לא בעשייתו ולא במשאות, וכי בכל חנייה עשו כבש מחדש וגם לא נזכר ממה עשו אותו. וסיים שם: 'והדבר נפלא עד יגלו כלי המשכן'. איברא, שגם בבחייתא דמלאכת המשכן (פרק יא) מבואר שהיה כבש במשכן, ושם פירשו את סדר הנחתו.

בפרשת ויקרא (ט, ח-ט) נאמר: 'וערכו בני אהרן הכהנים את הנתחים את הראש ואת הפדר וגו', וקרבו וקרעו ירחץ במים והקטיר הכהן את הכל המזבחה'. ומשמע שתחילה מקטירים את הראש, ואחר כך רוחצים את הקרב והכרעים ומקטירים אותם. אמנם, הרמב"ן העיר שאין זה כפי הסדר, אלא תחילה רוחץ הקרב והכרעים, ואחר כך מעלה את הכל על המזבח ומקטיר את הראש עם כל שאר הנתחים.

וכתב הפנים יפות שם שפירוש זה דחוק, שלפי זה אין המקרא כתוב כסדרו. וכן בפרשת שמיני (ט, יג-יד) נאמר כסדר האמור כאן: 'ואת העולה המציאו אליו לנתחיה ואת הראש ויקטר על המזבח, וירחץ את הקרב ואת הכרעים ויקטר על העולה המזבחה', הרי שהקטירו את הראש לפני רחיצת והקטרת הקרב והכרעים ושאר הנתחים.

לכן מפרש הפנים יפות, שיש חילוק בין סדר ההקרבה במשכן ובין הסדר בבית המקדש, שבבית המקדש היה למזבח כבש, והיו מניחים את הנתחים תחילה על הכבש, ואחר כך העלו מן הכבש למזבח, וכיון שבלאו הכי לא היו מקטירים את הראש עד אחר רחיצת הכרעים, לכך היו מקדימים את הרחיצה גם להנחה על גבי הכבש. אבל במשכן לא היה כבש למזבח, שלא מצאנו שנצטוו לעשות כבש, וגם לא היה מקום לכבש, שאורכו של הכבש היה ל"ב אמה, ובמשכן היה מן המזבח עד לקלעים שבדרום פחות מכ"ה אמה. ואם כן היו מניחים את הנתחים מיד על המזבח, ולכן הניחו את הראש מיד כשהיה מוכן, ואחר כך רחצו את הקרב והכרעים והעלו על גבי המזבח, כי אין סיבה לעכב את הקטרת הראש והאברים עד אחר רחיצת הכרעים, ובה נתיישבו סדר הפסוקים.

והנה מה שפשוט לפנינו יפות שלא היה כבש למזבח שבמשכן, נסתר

תמצית מתוך השיעורים המופיעים בספרי באר יעקב

מן הבאר

בענין האם יש ל'מתעסק' איסור תורה

(באר יעקב חלק א' - פרשת ויקרא)

- ✦ ובפשטות מצדד לחומרא. ולתיבת גמא יש איסור תורה בזה.
- ✦ **אגלי טל** נקט ששנים שעשו אינו אלא שבות, ורצה להוכיח משם למתעסק שאין איסור תורה, ושוב מחלק שבמתעסק לא שייך מזיד.
- ✦ **באבני נזר** מחלק בין איסור שיש בו מיתת בית דין שיש איסור תורה, לאם אין מיתת בית דין אף שיש כרת אין איסור תורה כלל.
- ✦ **לרבי עקיבא איגר** יש איסור תורה במתעסק, ונתמעט רק מחיוב קרבן. ולמקור חיים אין איסור מן התורה כלל.
- ✦ מקור חיים מקשה על טעם בדיקת חמץ שלא יעבור על בל יראה בשוגג, שהרי מתעסק, ולרע"א מובן שיש איסור תורה.
- ✦ **רבי עקיבא איגר** מסתפק בשנים שעשו אם יש איסור תורה,

בענין חצי שוגג וחצי מזיד לענין חטאת

(באר יעקב חלק ב' - פרשת ויקרא)

- ✦ מתעסק, אף שגם בחצי שיעור יש איסור.
- ✦ לפי זה לכאורה הוא הדין ברצה לכתוב אות אחת וכתב שתים, ודלא כרש"י.
- ✦ **טל תורה** מבאר דעת הסוברים שנתכוון לעשות חצי שיעור אינו מתעסק, משום שחצי שיעור אסור מן התורה.
- ✦ לפי זה מובן מה שאי אפשר להעמיד לריש לקיש בנתכוון לעשות חצי שיעור, שהרי לדעתו מותר מן התורה.
- ✦ **בירושלמי** שאם לא היה שב מידיעתו לענין חצי שיעור פטור מחטאת.
- ✦ **בעמודי אור ודובב מישרים** שזה רק באכל שני החצאים בזה אחר זה, אבל בבת אחת חייב חטאת.
- ✦ **עמודי אור** מבאר שאין להעמיד חיוב ל"ט חטאות בזדון שבת כששגג בשיעורים, משום שאינו שוגג על כל השיעור, ועל כל פנים בבת אחת פטור.
- ✦ בירושלמי מוכח שנתכוון לאכול חצי שיעור ואכל שיעור נחשב